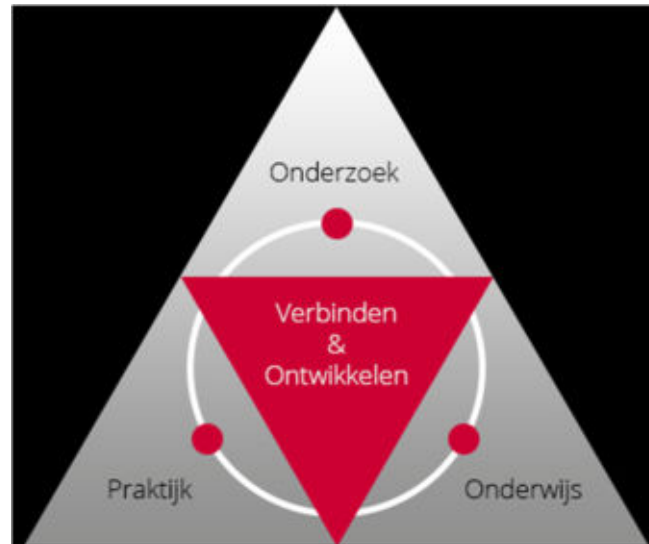

De geestelijk verzorger als opleider: wat kunnen we leren van ontwikkelingen in het educatieve domein?

VGZV conferentie
24 juni 2019

Gaby Jacobs
Universiteit voor Humanistiek
Hoogleraar Humanistisch Geestelijke
Verzorging voor een Plurale Samenleving

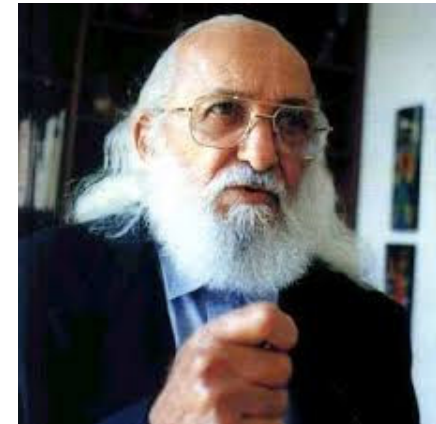
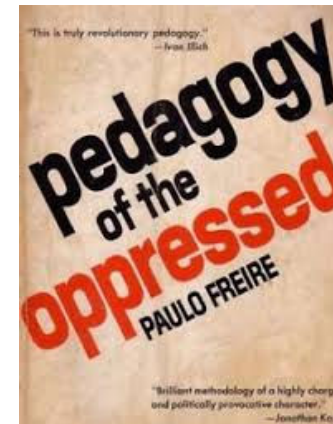

opleiden = onderzoeken = leren

Paulo Freire

- Pedagogy of the Oppressed (1970)
- **Probleemstellende methode:**
Onderwijs is niet het doorgeven van kennis, maar de ontmoeting van mensen in een dialoog op zoek naar de waarde van weten en denken.
- Kritische bewustwording leidt tot actie en maatschappelijke verandering

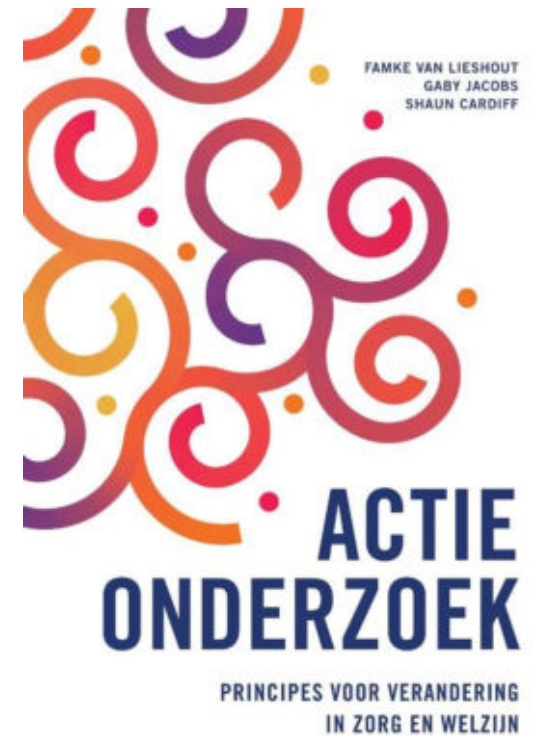

“Whoever teaches learns in the act of teaching, and whoever learns teaches in the act of learning.”

~ Paulo Freire, *Pedagogy of Freedom*

Participatief actieonderzoek

1. Deelnemers zijn mede-onderzoekers: actieve rol
2. Gericht op a) verandering; en b) kennisontwikkeling
3. Educatieve dimensie: er is sprake van leren en ontwikkeling door betrokkenen (empowerment)
4. Meerstemmigheid: meerdere kennisbronnen aanboren

Voorbeeld 1 in de Geestelijke Verzorging

- Participatief actieonderzoek bij grote zorginstelling. Wens van GV-vakgroep is om zingeving in de alledaagse zorg te integreren en zich hernieuwd te profileren binnen de instelling.
- Start op twee locaties met heterogene werkgroepen (bewoners, familieleden, artsen, verpleegkundigen, verzorgenden, locatiehoofd, geestelijk verzorger)
- Externe actieonderzoeker Universiteit voor Humanistiek faciliteert de veranderprocessen op deze locaties; werkgroepen in actieve onderzoekers-vernieuwers-opleidersrol

Voorbeeld 2 in de Geestelijke Verzorging

- Promotieonderzoek Chantal Sluijsmans (2018).
- Een ontwikkeltraject met verpleegkundigen en management
- Geestelijk verzorger als facilitator en onderzoeker van dit leerproces
- Geen praktische oplossingen, maar aangaan van trage vragen en ‘spanningsvol verbinden’

Professionele leergemeenschappen

- ‘In deze leergemeenschappen van leraren en schoolleiding staan collectieve reflectie op en verbetering van het werk in de klas en in de school centraal. In een professionele leergemeenschap is er sprake van het permanente samen delen, onderzoeken en verbeteren van de praktijk van leerkrachten en schoolleiding om zo het onderwijs aan de leerlingen te verbeteren. Een professionele leergemeenschap is een gemeenschap van voortdurend onderzoek en verbetering.’ (Verbiest, 2003: 11)
- Kenmerken (o.a.):
 - In de school
 - Reflectieve dialoog tussen leraren over goed onderwijs voor leerlingen
 - Deprivatisering van het eigen handelen
 - Leraren bepalen samen leerwensen en leervormen
 - Frequente interactie

Voorbeelden in de Geestelijke Verzorging (1)

- Leren *door* GV in ‘professionele leergemeenschappen’
 1. In de opleidingen Geestelijke Verzorging: practicumgroepen, projectgroepen en werkgroepen
 2. Na afronding van de opleiding: zelforganisatie om met en van elkaar te leren/ vaak informeel en organisatie-overstijgend of binnen eigen organisatie (bv teamoverleggen, intervisie)
 3. Geestelijk verzorgers en studenten die samen een community of practice vormen, bv. rondom levensbeschouwelijke identiteit van het vak

Voorbeelden in de Geestelijke Verzorging (2)

- Begeleiden van ‘professionele leergemeenschappen’ door GV
 1. Geestelijke vorming (Jaap van Praag) / vormingswerk bij Defensie: *‘Met het vormingswerk beogen wij in groepsverband een proces van bewustwording te stimuleren in de persoonlijke ontwikkeling van de militair, zodat deze komt tot een kritische waardering van zichzelf en zijn situatie en tot een gerichte hantering van de mogelijkheden in zijn situatie, gevoed en gedragen vanuit zijn eigen innerlijke overtuiging.’*
 2. Begeleide intervisie: de geestelijk verzorger als ‘coach’ bij leertrajecten. Bv. van verpleegkundigen of artsen-in-opleiding
 3. Studiegroepen, bv. met hoger opgeleide thuiswonende ouderen (Jenner-Klarenbeek, 2010)

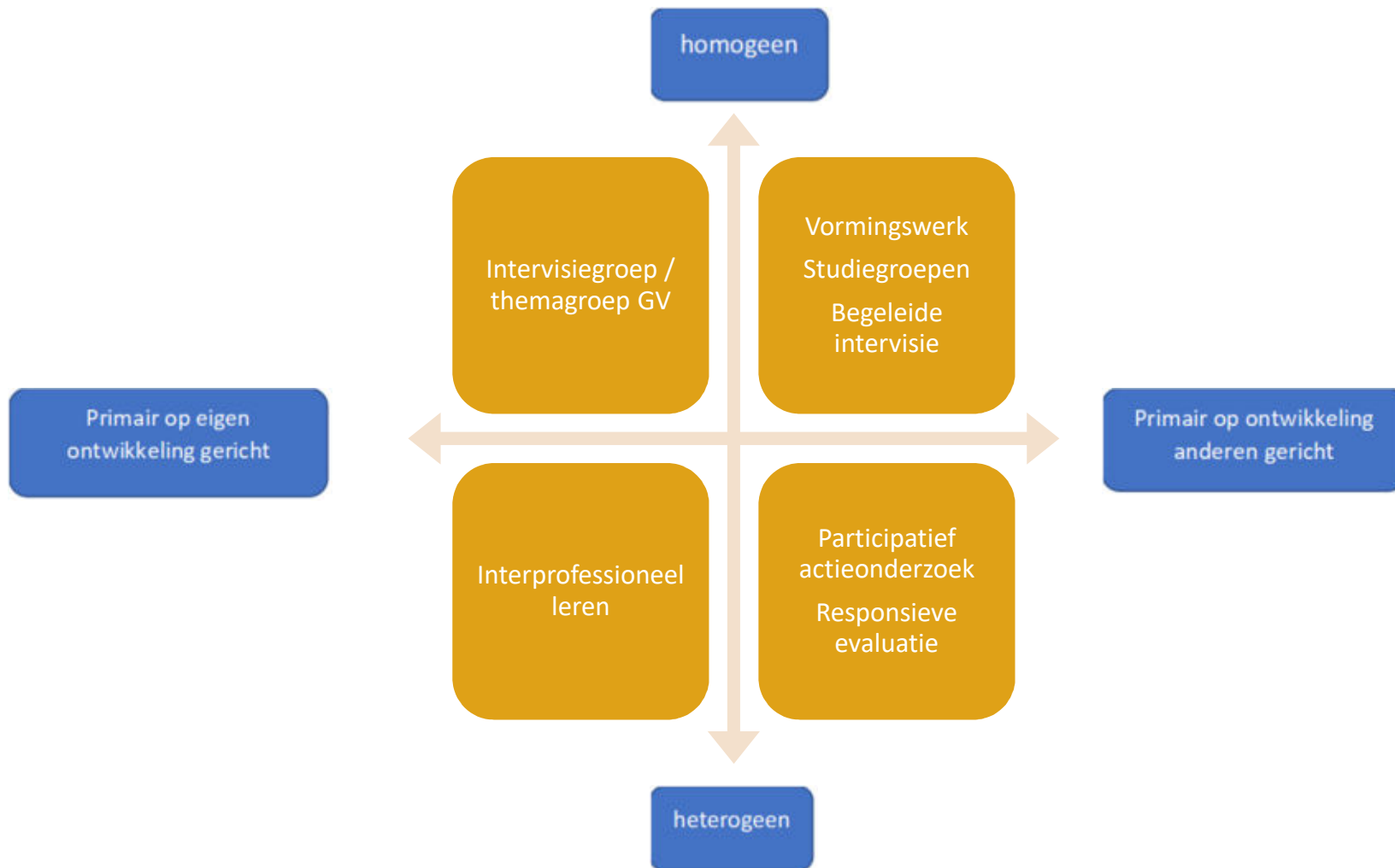
Domein van de Geestelijke Verzorging

- De sensitiviteit voor en de ondersteuning bij zingevings- en morele vragen bij mensen, groepen en organisaties
- Niet gericht op het verhelpen van problemen of het vinden van oplossingen – hoewel dat wel kan ontstaan in de aandacht voor het krachtige en het kwetsbare / lijden / tragiek
- In het vormgeven aan de opleidersrol is een belangrijk element het uithouden van spanningen en het spanningsvol verbinden van wat ogenschijnlijk ver uit elkaar ligt

Interprofessioneel leren

- Edwards (2020): relational competence
 - Het hogere doel en de expertise van andere disciplines kennen en begrijpen
 - Eigen ultieme doel en expertise kennen en kunnen articuleren ten overstaan van andere disciplines
 - Meertaligheid
 - ‘Grenswerken’
- Vereist stevige professionele identiteit van de Geestelijke Verzorging, bv. via collectief leren in professionele leergemeenschappen
- *‘Het geheel is meer dan de som der delen’*

Collectieve vormen van leren en ontwikkeling

- Bernts, T., Ganzevoort, R., Leget, C. & J. Wojtkowiak (2014). Omvang en verdeling van de geestelijke verzorging in de krijgsmacht vanaf 2016.
- Edwards, A. (2010). *Being an expert professional practitioner. The relational turn in expertise*. Springer.
- Jenner-Klarenbeek, W. (2010). “Gesprekken die er toe doen”, een studiegroep als werkvorm van geestelijke verzorging. UvH: Masterscriptie.
- Jorna, T. (1986) Humanistisch Opleidings Instituut: beroepsopleiding voor geestelijk werk, in: J. Vanlandschoot & T. Jorna (red.), *Praktisch Humanisme, Morele-/geestelijke begeleiding en moraal-/vormingsonderwijs in België en Nederland*, UVV Brussel 1986, 11-26.
- Lieshout, F. van, Jacobs, G. & S. Cardiff (2017). *Actieonderzoek. Principes van verandering in zorg en welzijn*. Assen: Van Gorcum.
- Sluijsmans, C. (2018). *Spanningsvol verbinden in een ziekenhuis. Menslievende zorg stimuleren door normatieve professionalisering*. Eburon.
- Verbiest, E. (2003). Collectief leren, professionele ontwikkeling en schoolontwikkeling: facetten van professionele leergemeenschappen. In: Creemers, B., Giesbers, J., Krüger, M. & van Vilsteren, C. (red.), (2003): *Handboek schoolorganisatie en onderwijsmanagement, Leiding geven in bestel, school en klas*. Deventer: Kluwer, blz. 1-24.

Dank voor uw aandacht!

Contact:

g.jacobs@uvh.nl